

Katowice, dnia 6 lutego 2026 roku

dr hab. Witold Kurowski, prof. UŚ
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski w Katowicach

**Recenzja rozprawy doktorskiej dr. Ziemowita Bronisława Wójcika
pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie
kredytu bankowego zawartej z konsumentem***

I. WYBÓR TEMATU

Spory doktrynalne obejmują wiele zagadnień polskiego prawa prywatnego. Mimo zaawansowanych studiów nad teorią stosunku prawnego, nie ustają kontrowersje wokół kluczowych, pozornie elementarnych pojęć, podziałów czy założeń wykonania zobowiązania oraz sankcji za naruszenie zasad jego tworzenia i kształtowania.

W tym kontekście wybór tematu „*Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego zawartej z konsumentem*” przez Doktoranta jest w pełni uzasadniony – zarówno ze względu na aktualność, jak i doniosłe znaczenie teoretyczne oraz praktyczne. W dobie masowych sporów sądowych o kredyty bankowe, zwłaszcza indeksowane lub denominowane w walutach obcych (tzw. kredyty frankowe), niedozwolone postanowienia umowne (klauszule abuzywne) stały się jednym z centralnych problemów prawa cywilnego. Orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości UE wielokrotnie podkreślało wadliwość takich klauzul, rodząca liczne wątpliwości co do związanych z nimi sankcji.

Tematyka nabiera znaczenia w obliczu rosnącej liczby pozwów konsumenckich (ponad 100 tys. spraw w latach 2020–2025 wg danych Ministerstwa Sprawiedliwości), gdzie brak jednolitej linii orzeczniczej generuje chaos prawny i niepewność obrotu. Doktorant trafnie wskazuje potrzebę dogmatycznej analizy skutków abuzywności w umowach kredytowych z konsumentami, opierając się na badaniach prawnoporównawczych, judykaturze i aktualnej doktrynie. Rozprawa wypełnia lukę w

literaturze, oferując kompleksową analizę oraz propozycje rozwiązań sankcji bezskuteczności klauzul abuzywnych. Temat okazuje się nie tylko aktualny, lecz także nowatorski, odpowiadając na realne potrzeby praktyki sądowej.

Podsumowując, wybrany temat zasługiwał na wnikliwe studia. Wyniki badań Doktoranta mają istotne znaczenie poznawcze – nie tylko dla problematyki klauzul abuzywnych w umowach kredytowych, ale i szerszej teorii prawa prywatnego. Liczne przykłady orzecznicze, przytoczone w dysertacji, czynią ją nie tylko teoretyczną, ale osadzoną w realiach praktyki, z konkretnymi wskazówkami dla stosujących prawo.

II. OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Konstrukcja rozprawy

Rozprawa doktorska dr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego zawartej z konsumentem* składa się ze wstępu (wprowadzenia, celu, zakresu i metodyki badań) oraz ośmiu rozbudowanych rozdziałów merytorycznych. Pracę zamyka rozdział podsumowujący z wnioskami *de lege lata* i postulatami *de lege ferenda*. Problem badawczy, sformułowany we wstępie, został przemyślanie zgłębiany w kolejnych częściach dzięki dedukcyjnej metodologii.

Doktorant zaczyna od ogólnych zagadnień – kredytu bankowego, zasady swobody umów i niedozwolonych postanowień umownych – jako fundamentów precyzujących przedmiot badań. Płynnie przechodzi do wadliwości czynności prawnych i skutków włączenia klauzul abuzywnych do umowy, akcentując konsumenta jako *ex definitione* słabszą stronę stosunku zobowiązaniowego.

Kolejne rozdziały merytoryczne analizują przykłady niedozwolonych postanowień w umowach kredytów indeksowanych i denominowanych walutą obcą, konstrukcje oprocentowania opartego na WIBOR, komparatystyczne ujęcie kredytów waloryzowanych oraz mechanizmu zmiennego oprocentowania. Ostatni rozdział

omawia skutki prawne takich postanowień, w szczególności sankcję bezskuteczności jako formę wadliwości czynności prawnych.

Wnioski końcowe, ujęte w zakończeniu, zawierają cenne postulaty *de lege ferenda*. Reasumując, Doktorant prawidłowo skonstruował rozprawę, obejmując wszystkie niezbędne zagadnienia. Odpowiedź na pytanie, czy nie zawiera treści zbędnych lub nadmiernie eksplorowanych w doktrynie, zostanie udzielona w dalszej części recenzji.

Metodologia

Doktorant w swojej rozprawie posługuje się zróżnicowanymi metodami badawczymi. Za dominującą uznać trzeba metodę dogmatyczno-prawną, wykorzystującą analizę tekstów prawnych, literatury i orzecznictwa; w minimalnym zakresie autor sięgnął także po metodę historyczną. Przyjętą metodologię można uznać za właściwą. Swoistą wartością dla pracy, choć niekoniecznie na polu prawniczym, jest analiza komparatystyczna co do zakresu i sposobu udzielania kredytów waloryzowanych do kursu waluty obcej w innych krajach europejskich oraz próba uchwycenia zagadnienia abuzywności (niestety niepogłębiona) w innych prawodawstwach na tle wyroków Trybunału Sprawiedliwości UE. Pozwoliło to bowiem na osadzenie omawianego zagadnienia niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego zawartej z konsumentem w szerszym kontekście. Jednocześnie praca – jak się wydaje – zyskałaby wiele, gdyby Doktorant przybliżył rozwiązania także i prawne płynące przynajmniej z kluczowych dla doktryny prawa prywatnego aktów prawa obcego na tle dyrektywy 93/13/EWG.

Ocena merytoryczna

Przedstawiona rozprawa doktorska dr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego zawartej z konsumentem* stanowi wnikliwą analizę sankcji związanych z klauzulami abuzywnymi w umowach kredytowych.

Pierwsze trzy rozdziały wprowadzają podstawowe pojęcia: kredyt, konsument, swoboda umów, funkcje i konstrukcję prawną kredytu w prawie polskim. Skupiają się one na powszechnie znanych kwestiach, takich jak ochrona konsumenta jako słabszej strony umowy kredytowej czy normatywne ujęcie swobody umów. Ocenic je należy jako najsłabsze – wnoszą niewiele do nauki prawa, są niepotrzebnie rozbudowane o oczywistości (np. sposoby zabezpieczania kredytu). Wystarczyłby zarys tych zagadnień na kilku stronach, z akcentem na szczególną ochronę konsumentów. Rozważania o swobodzie umów, choć poprawne, wykraczają w dużej części poza temat badawczy. Dysertacja, bez straty merytorycznej, mogłaby zaczynać się od rozdziału czwartego.

W czwartym rozdziale Doktorant trafnie omawia niedozwolone postanowienia umowne, osadzając art. 385¹ KC w kontekście dyrektywy 93/13/EWG i ochrony konsumenta. Nie sposób przecenić tego podejścia, gdyż orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE otworło drogę do masowego kwestionowania klauzul waloryzacyjnych w kredytach indeksowanych i denominowanych. Autor drobiazgowo analizuje przesłanki abuzywności oraz jej konsekwencje.

Piąty rozdział, kluczowy dla pracy, słabo wypada pod względem równości naukowej. Zawiera cenne rozważania o bezskuteczności abuzywnej jako odrębnej sankcji, ale obfituje w zbędne parafrazy podręcznikowe o nieważności bezwzględnej i względnej, konwersji czy konwalidacji – zagadnieniach luźno związanych z tematem. Udana jest jednak próba odróżnienia nieważności częściowej (art. 58 § 3 KC) od bezskuteczności abuzywnej.

Najmocniejszą częścią jest analiza bezskuteczności abuzywnej, choć rozproszona ona została w kilku miejscach, co nie ułatwia analizy zagadnienia. Doktorant precyzyjnie wykazuje jej swoistość w prawie polskim (jeszcze do niedawna w ogóle niewyróżnianej), w kontekście celów dyrektywy 93/13/EWG i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE (zwłaszcza dotyczącego kredytów walutowych).

Szósty rozdział wyróżniają fragmenty o konstrukcji kredytów indeksowanych/denominowanych i klauzul oprocentowania WIBOR. Autor łączy wiedzę prawniczą z ekonomiczną, wyjaśniając różnice między „kredytami

walutowymi” i mechanizmy ich oferowania. Słusznie podkreśla, że abuzywność wynika nie z waloryzacji *per se*, lecz z braku jasnej informacji dla konsumenta (wyjaśniając na czym ona powinna polegać).

Siódmy rozdział przynosi ciekawe, choć nie zawsze prawniczo relewantne, komparatystyczne zestawienia przyczyn udzielania kredytów waloryzowanych, zakresu zjawiska, jak i skutków, jakie one wywołują w wybranych krajach europejskich.

Ósmy rozdział, kontynuacja piątego, zawiera wyniki wnikliwych badań skutków prawnych niedozwolonych postanowień w umowach kredytowych. Opierając się na orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE, Sądu Najwyższego i doktrynie, Doktorant uzasadnia bezskuteczność abuzywną jako odrębną sankcję wadliwej czynności prawnej, wskazując jej dolegliwe skutki materialne (np. dla klauzul waloryzacyjnych albo i całej umowy) oraz rolę dyrektywy 93/13/EWG w tym zakresie.

Dziewiąty rozdział podsumowuje rozważania postulatami *de lege ferenda*, Postulaty te wiążą się bezpośrednio z wnioskami, jakie autor wysnuł z rozważań poświęconych istnieniu szczególnej sankcji, jaką jest bezskuteczność abuzywna klauzuli niedozwolonej. Stanowią one mają odpowiedź na niepełne (co oczywiste) uregulowanie konsekwencji, jakie wiążą się z zamieszczeniem w umowie kredytowej klauzuli niedozwolonej (choć nie ze wszystkimi postulatami, jak choćby wprowadzenie wyraźnego zakazu konwalidacji postanowień abuzywnych poprzez późniejsze zachowanie konsumenta, mogą się zgodzić).

Strona formalna rozprawy, dobór źródeł. Warsztat naukowy

Strona formalna rozprawy doktorskiej dr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego nie budzi zastrzeżeń. Brak też większych uwag co do warstwy językowej dysertacji. Autor w sposób prawidłowy posługuje się terminologią prawniczą. Język pracy jest właściwy, tok narracji prowadzony odpowiednio, a wnioski są logiczną konsekwencją wyводу. Strona formalna opracowania odpowiada wymaganiom

stawianym dysertacjom doktorskim. Rozprawa zawiera niezbędne elementy swojego układu i treści, tj. wstęp, rozdziały merytoryczne ułożone w sposób logiczny (choć z lekką dysproporcją objętościową) oraz podsumowanie. We wprowadzeniu do pracy omówiono cele badawcze i metody służące do ich osiągnięcia; w podsumowaniu znalazły się konkluzje i cenne wnioski *de lege ferenda*. Nie jestem przy tym zwolennikiem tabelarycznego, czy też punktowego ujmowania (w formie równoważników zdań) pewnych myśli, konkluzji, czy też wniosków. W rozprawie poprawnie wyodrębniono bibliografię, zawierającą także wykaz rycin i tabel wykorzystanych w pracy. Uważny czytelnik zwróci jednak uwagę na stosunkowo liczne potknięcia o charakterze redakcyjnym (błędne końcówki, czy też – stawianie kropki na końcu śródtytułów, niebędących zdaniami).

Zgromadzony do celów opracowania dysertacji doktorskiej materiał badawczy należy uznać za więcej niż wystarczający i dobrze w pracy wykorzystany. Liczba i dobór źródeł są właściwe. W rozprawie zostały powołane wszelkie istotne dla tematu pracy pozycje z literatury krajowej, choć z drugiej strony bibliografia zagraniczna wymagałaby uzupełnienia (co stanowi też przyczynę wytkniętego wcześniej braku nawiązania do obcych systemów prawnych, w tym dorobku doktryny i judykatury na ich tle). Przypisy w recenzowanym opracowaniu, w imponującej liczbie ponad tysiąca sześciuset, są sporządzone poprawnie, w miejscach, w których powinny się znaleźć i zawierają treści istotne dla czytelnika pracy badawczej.

Warsztat naukowy Doktoranta jest dobry. Na pochwałę zasługuje swoboda, z jaką Pan dr Ziemowit Bronisław Wójcik prowadzi tok swojej wypowiedzi. Wywody w poszczególnych częściach podlegającej recenzji rozprawy są klarowne. Generalnie poglądy wyrażane w rozprawie są dobrze uzasadnione.

III. WNIOSEK KOŃCOWY

Rozprawa doktorska dr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego* – pomimo podniesionych wcześniej, drugorzędnych i nierzutujących na obraz całości wątpliwości czy uwag – zasługuje na pozytywną ocenę.

Przedstawiona do recenzji dysertacja stanowi istotny i trwały wkład w badania nad problematyką zobowiązaniowego stosunku prawnego, wzbogacając polską naukę o wnikliwe i wartościowe rozważania nad sankcjami, jakie wiążą się z zastosowaniem w umowach klauzul niedozwolonych. Dowodzi ona przy tym umiejętności stawiania i rozwiązywania przez Doktoranta problemów badawczych. Pan dr Ziemowit Bronisław Wójcik prezentuje poglądy samodzielne, dobrze umotywowane i w zdecydowanej większości przypadków zasługujące na aprobatę. Nie boi się przy tym wchodzić w polemikę ze współczesnymi badaczami, z uznanym autorytetem, zajmującymi się zbliżoną tematyką.

W konkluzji stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska dr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień umownych w umowie kredytu bankowego* w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim i może stanowić podstawę nadania Panu dr. Ziemowitowi Bronisławowi Wójcikowi stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki prawne.

Wnoszę jednocześnie o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów w przewodzie doktorskim.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Witold Czerwinski', with a stylized, cursive script.